

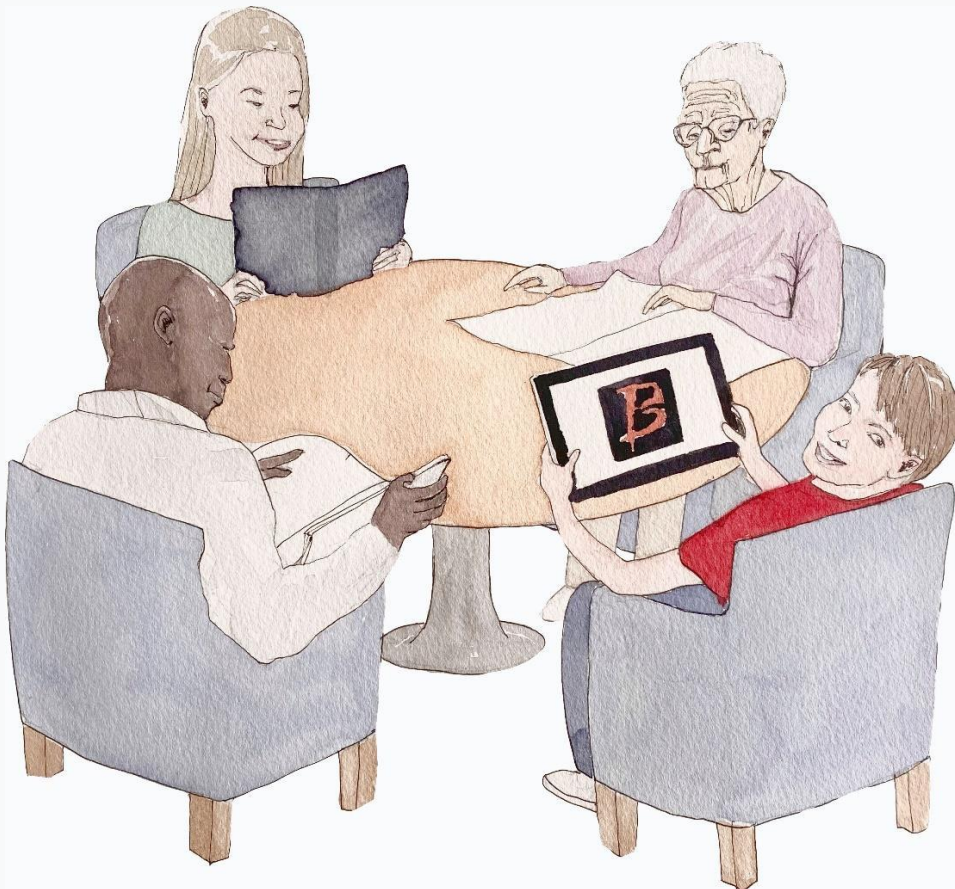


**BIBLIOTEKEN
I NORRBOTTEN
GÄLLIVARE**

BIBLIOTEKET KIRJASTO GIRJERÄJUS LIBRARY

Biblioteksplan 2023-2026

Reviderad 2023-02-17 – 2024 -01 -01



Gällivare
kommun

Innehåll

1. Inledning.....	3
1.1 Vad är en biblioteksplan?	3
1.2 Syftet med en biblioteksplan.....	3
2. Nulägesbeskrivning.....	4
2.1 Folkbibliotek	4
2.1.1 Mål.....	6
2.2 Bokbussen	6
2.2.1 Mål	7
2.3. Barn- och ungdomsverksamheten.....	7
2.3.1. Skolbibliotek.....	8
2.3.2. Mål.....	8
3. Biblioteksverksamheten och samhällsomvandlingen.....	8
3.1. Mål.....	9

1. Inledning

Biblioteksverksamheten i Sverige styrs sedan 1997 av en bibliotekslag. Denna ändrades senast 2019 genom den nya bibliotekslagen, SFS 2019:961, vilken ersätter tidigare lagar. Bibliotekens betydelse för det demokratiska samhällets utveckling och deras roll för kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning ligger till grund för den nya lagen. Bibliotekslagen stärker regionens roll och kan även brukas som ett verktyg för lagstiftaren till förbättrad nationell uppföljning, samordning och kvalitetsutveckling. Detta eftersom nivån på biblioteksverksamheten är ojämnt fördelad i olika delar av Sverige.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet skall främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Grunden för hela biblioteksverksamheten är att denna skall vara tillgänglig för alla. Varje kommun skall ha folkbibliotek vilket skall var anpassat till användarnas behov. Utbudet av medier och tjänster skall präglas av allsidighet och kvalitet. Folkbiblioteken skall särskild ägna uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar. Andra prioriterade grupper är de med funktionshinder, nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska.

Enligt bibliotekslagen skall folkbiblioteken verka för att öka kunskapen om hur informations-teknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i samhälls- och kulturlivet. I lagen finns också en bestämmelse om avgiftsfri tillgång till elektronisk litteratur.

1.1 Vad är en biblioteksplan?

En biblioteksplan utgör ett politiskt styrdokument. Den innefattar riktning och ramar för den övergripande utvecklingen av kommunens hela biblioteksverksamhet. Inom ramen för Gällivare kommuns biblioteksverksamhet inryms Gällivare bibliotek och Bokbussen. Gällivare kommuns biblioteksplan gäller i 3 år, uppföljning och revidering sker årligen i utskott.

1.2 Syftet med en biblioteksplan

Syftet med biblioteksplanen är att beskriva bibliotekets verksamhet, tydliggöra dess nuvarande och framtida roll, vara ett styrdokument som beskriver alla kommunmedborgares behov och rättigheter till ett bibliotek, samt att tydliggöra vilka uppdrag biblioteket har med eventuella samarbetspartners såsom förskola och skola. I biblioteksplanen skall både de traditionella värdena samt bibliotekets utvecklingsfaktorer lyftas fram.

2. Nulägesbeskrivning

2.1 Folkbibliotek

Enligt bibliotekslagen skall varje kommun ha folkbibliotek.

Folkbibliotekens uppdrag är att:

- vara tillgängliga för alla och anpassade efter användarnas behov
- särskilt främja läsning och tillgång till litteratur
- ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning

Gällivare kommuns folkbibliotek består av Gällivare bibliotek (kommunens huvudbibliotek) och Bokbussen. Biblioteksverksamheten startade i kommunen för över 100 år sedan med ett fåtal böcker. Idag består beståndet av cirka 100 000 böcker och andra medier, dessa var tidigare fördelade på Gällivare och Malmbergets bibliotek samt bokbussen. I början på 2000-talet lånades det via kommunens folkbibliotek ut 9,3 medier per invånare och år. 2022 hade siffran sjunkit till 6,04 lån per invånare, vilket låg något över riksgenomsnittet på 5,5 lån per invånare.

I samband med samhällsomvandlingen stängde Malmbergets bibliotek för allmänheten den 20/12 2019. Bokbeståndet från Malmbergets bibliotek flyttades till biblioteket i Gällivare och det gjordes en sammanslagning av de båda biblioteken till ett gemensamt folkbibliotek.

Gällivare bibliotek är på grund av sammanslagningen och den större boksamlingen trångboddad och kommer att vara så fram tills att det nya Multiaktivitetshuset står klart 2027. Då flyttar hela biblioteksverksamheten in i nya lokaler där.

Bibliotekets verksamhet och tillgänglighet bidrar till livskvalitet och en attraktiv livsmiljö i Gällivare kommun. Biblioteket är mer än en plats för bokutlåning, besökarna kan även bruka publika datorer för att finna information exempelvis genom databaser. De kan även koppla upp sig mot bibliotekets trådlösa nätverk, läsa tidningar och tidskrifter. Besökarna kan mötas, inspireras, bli berikade eller bara koppla av i en trevlig miljö. Den ökande globaliseringen har dessutom medfört att det finns människor från hela världen i Gällivare kommun. Här fyller biblioteket en viktig funktion eftersom det utgör en mötesplats där integreringen blir naturlig. Låntagare erbjuds möjligheten att låna böcker på flera språk.

Biblioteksverksamheten skall verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till fri kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Verksamheten skall vara tillgänglig för alla vilket underlättas av att verksamheten följer med i utvecklingen och anammar den

informationsteknologiska utvecklingen med mål att motverka det digitala utanförskapet. E-tjänster via bibliotekets hemsida är tillgängliga 24 timmar om dygnet, något som innebär att besökarna kan söka, reservera och förlänga sina boklån hemifrån samt ladda ned e-böcker i ljud- eller textformat till sin dator eller läsplatta.

Gällivare kommun är förvaltningskommun för de nationella minoritetsspråken samiska, finska och meänkieli. Biblioteket köper därför in böcker och tidningar på dessa minoritetsspråk. Kommunbiblioteken förväntas själva köpa in och tillhandahålla litteratur på de största invandrarspråken såsom arabiska, persiska, ryska, thailändska med flera. Dessutom har biblioteket möjlighet att låna in depositioner på andra språk än svenska via Internationella biblioteket i Stockholm. Vidare erbjuder biblioteket ett utbud av media för funktionshindrade, exempelvis talböcker (Daisy), storstilsböcker och lättlästa böcker.

Biblioteksverksamheten följer också den regionala kulturplanen som är framtagen mellan länets kommuner och Region Norrbotten. I denna finns biblioteksverksamhetens riktlinjer och ambitioner för de kommande åren beskrivna. Tillsammans med länets övriga kommunbibliotek och länsbiblioteket bedrivs sedan 2013 ett regionalt samarbete, **Biblioteken i Norrbotten**. Detta har lett till en utökad biblioteksservice för medborgare i hela regionen. Samarbetet har även medfört ett bredare litteraturutbud för kommuninvånarna. Biblioteken i Norrbotten erbjuder tillsammans låntagarna tillgång till 1,2 miljoner böcker. Projektet har en gemensam portal www.bibblo.se. Vid sidan av att söka böcker, reservera och förlänga lån kan användarna bland annat ta del av en stor mängd dagstidningar, databaser och en barnbibliotekssajt. Där finns även reportage och boktips. Biblioteken i Norrbotten har även ett gemensamt bibliotekssystem med en gemensam portallösning. Vidare planeras även framtagandet av en regionsgemensam medieplan.

Inom ramen för Kulturrådets satsning *Stärkta bibliotek* har biblioteket tilldelats medel för att under tre år kunna genomföra en utåtriktad satsning. Målet med satsningen är att inkludera fler grupper i bibliotekets service med betoning på äldre, barn och ungdomar. Genom uppsökande verksamhet riktad mot äldreomsorgen har gamla med funktionsnedsättningar fått möjlighet att ta del av bibliotekets utbud. Detta genom information om läshjälpmiddel samt boken kommer verksamhet m.m. Resultatet har varit mycket gott. Hemleverans av media i och med Boken kommer har varit mycket uppskattad, inte minst i och med pandemin. Den andra delen av insatsen består i att förebygga och motverka det digitala utanförskapet. Genom att anordna kurser och erbjuda personliga bokningar, ges besökarna en pedagogisk guidning i det digitala samhället. Viss uppsökande verksamhet ingår i projektet vad gäller förfrågningar från exempelvis föreningar.

2.1.1. Mål

- Att biblioteket i Gällivare skall vara en tillgänglig mötesplats för alla med ett brett utbud av olika sorters media. Det skall vara öppet på kvällstid vissa dagar i veckan och på lördagar.
- Att biblioteksverksamheten och dess utbud skall vara anpassat till alla besökare, oavsett modersmål, åldersgrupp eller eventuell funktionsnedsättning. Hänsyn skall tas till det utökade ansvaret för utsatta och prioriterade grupper, till exempel minoritetspråk och barn med särskilda behov.
- Att biblioteket skall även fortsättningsvis följa med i den informationsteknologiska utvecklingen och anamma dess nya möjligheter i verksamheten.
- Att fortsätta och fördjupa länssamarbetet med övriga kommunbibliotek.
- Att fortsätta långsiktiga satsningar på *Stärkta bibliotek*.
- Att vara en levande del av kommunens kulturverksamhet med regelbundet återkommande författarbesök och andra arrangemang.

Att fullfölja demokratiuppdraget. Dels genom ett brett och allsidigt medieutbud men också genom att verka för att utöka brukarnas sök- och källkritiska kunskaper. Inte minst skall biblioteket vara en del av stärkandet av den digitala kompetensen och bistå till att minska det digitala utanförskapet. Något som medverkar till att alla grupper kan ta del- och vara en del av samhället på ett inkluderande sätt.

2.2. Bokbussen

Bokbussar har försörjt svensk landsbygd med litteratur i mer än 60 år.

Sedan 1971 har Gällivare kommuns folkbibliotek haft en egen bokbuss. En bokutlåningsstation finns i Hakkas där bokbussen ansvarar för bokförsörjningen, medan Hakkas utvecklingsgrupp ansvarar för öppethållandet.

För närvarande besöks drygt 40 olika byar utanför Gällivare och Malmberget, inklusive en hållplats i Koskullskulle. I genomsnitt besöker bokbussen samma hållplatser var sjätte vecka.

Bokbussen ger utöver det även service till skolor och förskolor i Dokkas, Puoltikasvaara, Tjautjasjaure, Hakkas och Koskullskulle.

Sedan biblioteket i Malmberget stängde 2019 tillhandahåller bokbussen service även till Malmberget. Där ingår två förskolor och 8 hållplatser för allmänheten.

Landsbygdsbefolkningen i Gällivare kommun var 2022 drygt 3 000 invånare och till dessa lånade bokbussen ut 27 720 medier.

Till bokbussen köps en mindre mängd medier in på minoritetsspråk och andra språk mestadels på finska. Vid efterfrågan av medier på nationella språk lånas de främst in från kommunens och länets bibliotek.

Bokbussen har haft beviljat medel inom ramen för Stärkta bibliotek och under en period haft ytterligare en chaufför anställd för att kunna utöka servicen med fler turer på eftermiddagar och kvällar. Det innebär större tillgänglighet för fler på landsbygden och i Gällivares ytterområden att ta del av bokbussens service.

Insatser för att öka den digitala kunskapen har gjorts genom projektet Digital landsbygd. En guide har följt med på några turer och informerat och visat olika digitala tjänster.

Bokbussens arbets- och besöksmiljö har förbättrats avsevärt genom anskaffandet av en höj- och sänkbar expeditionsdisk och en anpassad lift som möjliggör för personer med rörelsehinder att besöka bokbussen.

Bokbussens verksamhet kommer att inrymmas i det nybyggda biblioteket i Multiaktivitetshuset i Centrala Gällivare. Fram tills att det nya huvudbiblioteket står klart utgår bokbussen från en tillfällig lokal i Industrihuset i Gällivare. Under 2023 kommer verksamheten att flyttas till Nya Malmstaskolan i väntan på att Multiaktivitetshuset blir klart.

2.2.1. Mål

- Bokbussen skall erbjuda alla medborgare på landsbygden i Gällivare kommun ett brett utbud av olika sorters medier. Det är viktigt att de på landsbygden kan ta del av samma information och service som erbjuds på huvudbiblioteket.
- Bokbussen skall erbjuda aktiviteter såsom filmvisning, barnteater, sagostunder mm när så är möjligt och delta på event både på landsbygden och i samhället för att visa upp vad biblioteksverksamheten kan erbjuda.
- Bokbussen skall även i fortsättningen ta del av och anamma nya tekniska möjligheter.

2.3. Barn- och ungdomsverksamheten

Gällivare kommuns bibliotek har i närmare 70 år haft barn- och ungdomsavdelningar. Dessa är en viktig del av bibliotekets verksamhet. Med hjälp av medel från Statens kulturråd genomför biblioteket olika läsfrämjande projekt i samarbete med förskola och skola.

Till bibliotekets basverksamhet hör att ta emot förskolegrupper och skolklasser samt att

informera barn, föräldrar och skolpersonal på plats. Skolor, förskolor och Barnhälsovården (BHV) utgör delar i ett viktigt nätverk för att biblioteket skall kunna bedriva läsfrämjande arbete gentemot målgrupperna barn och ungdom.

Bokresursen *Läsesamlingen* har byggts upp under många år, i huvudsak med statliga pengar, för att stärka tillgången på barnlitteratur i klassrummen för de lägre skolåldrarna.

Kulturrådets bidrag används bland annat för att dela ut presentkort på gåvoböcker till alla nyfödda i samarbete med Barnhälsovården (BHV). Alla treåringar får dessutom en bok i samband med 3-årskontrollen på BHV. Böcker på minoritetsspråk och andra modersmål finns tillgängliga där så är möjligt. Bidraget används även till att iordningsställa ett antal läspåsar åt förskolor, vilka föräldrarna kan låna med sig hem. Förskolorna kan även komplettera sina läspåsar med böcker på minoritetsspråk och andra hemspråk genom lån från biblioteket.

Biblioteket anordnar aktiviteter för barn och unga i samband med skollov. Under sommarlovet anordnas Sommarboken för att locka unga till läsning på sin fritid. Läslovsveckan (vecka 44) är en landsgemensam aktivitet som skall stimulera barn och ungdomars läslust. Detta kan bland annat ske genom författarbesök, skivrarverkstad och tävlingar.

2.3.1. Skolbibliotek

Kommunala biblioteksplaner bör innehålla både folkbibliotek och skolbibliotek. Enligt 2 kap 36 § skollagen (2010:800) skall eleverna i grundskola, grundsärskola, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek. Detta gäller för både offentliga och fristående skolor. Skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar genom att erbjuda böcker, informationsteknik och andra medier. Dessa skall vara anpassade efter olika elevers och olika gruppers behov för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning. När det gäller grundskolan är rektorerna ansvariga för sina skolors respektive skolbiblioteksverksamhet. Riktlinjer för samarbete mellan skola och folkbibliotek finns enligt ovan beskrivet, men i dagsläget finns det ingen gemensam kommunal strategi för skolbiblioteksverksamheten.

2.3.2 Mål

Strategiskt arbeta för implementering av FN:s konvention om barnens rättigheter genom:

- Att utgöra en viktig resurs för barns tidiga språkutveckling.
- Att bibliotek skall vara ett naturligt verktyg i barn och ungdomars kunskapssökande.
- Att fortsätta och utveckla samarbetet med BHV och förskolan.

- Att fortsätta och utveckla samarbetet med kommunens skolledningar rörande skolbiblioteksverksamheten och gymnasieskolan.
- Att under skollov genomföra aktiviteter som stimulerar till läslust för att främja barn och ungas språk- och läsutveckling.

Att uppmuntra produktion och spridning av barnböcker, uppmuntra massmedier att ta särskild hänsyn till de språkliga behoven hos ett barn som tillhör en minoritetsgrupp eller ett urfolk. **Barnkonventionen artikel 17.*

3. Biblioteksverksamheten och samhällsomvandlingen

I Ungdom, Fritid & Kulturnämndens (UFK) riktlinjer ingår målsättningen att planera för en kultur- och ungdomsstruktur anpassad till samhällsomvandlingen. Det nya huvudbiblioteket som skall inrymmas i Multiaktivitetshuset är en del av detta. Biblioteket kommer att bestå av de sammanslagna Gällivare och Malmbergets bibliotek samt bokbussens verksamhet. För bästa resultat är det viktigt att bibliotekspersonalen tillsammans med representanter för samhällsomvandlingen deltar i planeringen av bibliotekets verksamhetsbehov och lokal.

Multiaktivitetshuset kommer att påverka kultur-, biblioteks-, fritids- och ungdomsverksamheterna positivt. Idag är dessa geografiskt utspridda, men genom att samla dem i multiaktivitetshuset kan samordnings- och effektivitetsvinster uppnås. Huset kommer att bli en naturlig mötesplats och det finns en stor potential för de olika verksamheterna att samarbeta för att tillsammans ta fram ett större och mer lättillgängligt utbud av kultur- och fritidsaktiviteter. Samlokaliseringen kommer att gynna biblioteket genom fler besökare och att de befintliga kommer att kunna kombinera sitt biblioteksbesök med teater, badhus och andra fritidsaktiviteter. En bidragande orsak till detta är att bibliotekets besökare idag består av alla ålders- och många olika intressegrupper.

3.1. Mål

- Det nya biblioteket skall genom sammanslagningen effektivisera verksamheten och öka tillgängligheten för att ge alla besökare den service som de har rätt till. Vidare skall de informationsteknologiska möjligheter som multiaktivitetshuset medför brukas för att förbättra verksamheten.
- Biblioteksverksamheten skall tillsammans med samhällsomvandlingens representanter aktivt delta i planeringen av det nya huvudbiblioteket i Multiaktivitetshuset rörande verksamheten, dess behov och lokal.

Biblioteksverksamheten skall inom ramarna för UFK och samhällsomvandlingen aktivt delta i

planeringen av den nya kulturstruktur som Multiaktivitetshuset kommer att ge upphov till. Biblioteket skall tillsammans med de övriga verksamheterna i huset vara lättillgängliga och erbjuda besökarna ett bra och brett utbud. Den centrala lokaliseringen kommer även att medföra bättre förutsättningar för att uppfylla bibliotekets övergripande uppdrag att verka för det demokratiska samhällets utveckling. Bibliotekverksamheten bidrar till att befästa demokratin genom kunskapsförmedling och en fri åsiktsbildning, vilken utgår från yttrandefrihet och öppenhet inför olika perspektiv. Ökade kunskaper främjar allas förutsättningar till delaktighet i samhälls- och kulturlivet. Det vill säga att individen får större möjligheter till att förstå och påverka vårt samhälle, något som kan ske genom deltagande i ett fritt åsiktsutbyte och diskussioner rörande vårt gemensamma.

BIBLIOTEKET KIRJASTO GIRJERÄJUS LIBRARY



Gällivare
kommun